

Handläggare: Lena Skott
Telefon: 08-508 20 000 (vx)

BARNMISSHANDEL ATT GÖDA UNGA MED GODIS OCH LÄSK

Beredning av skrivelse från (kd) och (mp).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Vantörs stadsdelsnämnd godkänner beredningen av skrivelsen enligt förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2005-05-24.

Anders Lindström
T.f. stadsdelsdirektör

Göran Sjödin
Avdelningschef

SAMMANFATTNING

Vid stadsdelsnämndens sammanträde den 17 februari 2005 överlämnades till nämnden en skrivelse (bilaga 1) från (kd) och (mp) där förvaltningen ges i uppdrag att redovisa vad som säljs på skolcaféer och fritidsgårdar samt att föra en dialog med skolorna om att ersätta eller komplettera godis- och läskförsäljningen med ett rikt utbud av frukt.

I detta tjänsteutlåtande konstateras att godis- och läskförsäljningen vid högstadieskolorna har trappats ned successivt och det är förvaltningens bedömning att denna försäljning har försvunnit helt till hösten. På fritidsgårdarna säljs godis och läsk, dock i liten omfattning. Inom förskole- och skolenheterna samt inom fritiden pågår ett kontinuerligt arbete kring god kosthållning. I juni ska alla skolledare ha en planeringsdag för bl.a. en avstämning kring arbetet med stadens strategi för elevhälsa. Möjligheterna att tillhandahålla eleverna ett ökat utbud av frukt kommer att diskuteras vid detta tillfälle.

ÄRENDETS BEREDNING

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom strategi- och planeringsavdelningen och verksamheten för barn och ungdom.

BAKGRUND

Vid stadsdelsnämndens sammanträde den 17 februari 2005 överlämnades till nämnden en skrivelse (bilaga 1) från (kd) och (mp) rörande försäljning av godis och läsk på skolcaféer och fritidsgårdar. Bakgrunden till skrivelsen är larmrapporter som signalerar en ökande övervikt och fetma bland befolkningen. Det framförs att goda matvanor är något som grundläggs i tidig ålder och att fetma hos barn utsätter barnen för stora risker, både psykiska och fysiska.

I skrivelsen beskrivs ett program för att komma till rätta med fetma som utarbetats av Livsmedelsverket och Folkhälsoinstitutet. Där föreslås en rad åtgärder som ligger inom kommunernas ansvarsområde. Som exempel anges den kost som barn erhåller i form av skolmat och mellanmål och försäljning av godis och läsk på skolorna. Ett sätt från kommunens sida att försöka påverka vanorna hos skolbarnen är att påverka godis- och läskförsäljningen på skolorna, enligt skrivelsen.

Förvaltningen ges i uppdrag att redovisa vad som säljs på skolcaféer och fritidsgårdar samt att föra en dialog med skolorna om att ersätta eller komplettera godis- och läskförsäljning med ett rikt utbud av frukt.

REDOVISNING AV FÖRSÄLJNINGEN VID SKOLCAFÉER OCH FRITIDSGÅRDAR

I princip har all försäljning av godis och läsk upphört på skolcaféer/uppehållsrum vid *högstadieskolorna* i Vantör. Vid Hagsätraskolan har man valt att trappa ned försäljningen stegvis, från fem dagar i veckan till två, för att upphöra helt till hösten. Smörgåsar och juice säljs i skolans elevcafeteria. Denna skola har som åtagande att arbeta fram förslag på hur elevernas sockerintag ska kunna sänkas. En arbetsgrupp bestående av personal från elevvården, skolmåltiden, fritidshemmen och lärare/pedagoger ser över hur sockerintaget ska kunna minskas vid mellanmål i skolverksamheten och i skolans elevcafeteria.

Vid Bäckahagens skola, som slutat med godis- och läskförsäljningen i elevernas uppehållsrum, har man övergått till att sälja enbart juice med lågt glykosvärde samt mineralvatten. Eleverna inbjuds att diskutera alternativa varor att ha till försäljning. De äldre eleverna med extra långa skoldagar får frukt som mellanmål på eftermiddagen.

Rågsvedsskolan har ingen försäljning för närvarande.

Vid *fritidsgårdarna* sker viss försäljning av godis och läsk, dock i liten omfattning. Det är främst fredag- och lördagkvällar som ungdomar efterfrågar detta. Man säljer också toast och när det gäller drycker säljs mineralvatten som komplement till de sötare läskedryckerna. Sedan någon månad tillbaka finns även frukt att köpa till rimligt pris. Vid fritidsgårdarna finns för närvarande inga planer på att helt ta bort godis- och läskförsäljningen eftersom den anses vara marginell. Dock finns tankar om att bredda sortimentet till att omfatta nyttigare snacks.

FÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER

Förvaltningen instämmer i att kommunen har ett stort ansvar för barnens kostvanor eftersom barn och ungdomar tillbringar en stor del av sin tid i förskola, familjedaghem och skola samt på fritidsgårdarna på kvällarna. Förvaltningen delar farhågorna i skrivelsen om ökade problem med övervikt och fetma hos barn.

Ett aktivt arbete kring god kosthållning inom verksamheterna för barn och ungdom är mycket angeläget också mot bakgrund av barn och ungdomars tandhälsa. I Tandhälsorapporten 2003 från Tandvårdsenheten vid Stockholms läns landsting beskrivs en tandhälsoutveckling som under en lång följd av år visat en positiv utveckling men där förbättringstakten dock successivt avtagit för vissa barn och ungdomar. Det finns enligt rapporten skillnader mellan olika geografiska områden och försämringen är mest påtaglig i områden med sämre social/ekonomisk status.

Folktandvården har mot bakgrund av ovanstående tagit fram ett kariesförebyggande program som innebär bl.a. förebyggande åtgärder riktade till barn i vissa geografiska områden där risken för karies är som störst. Vantör ingår i detta samarbete vilket innebär floursköljning för barn i 6-årsverksamheten och i årskurs 6 i Rågsvedsskolan och Snösätraskolan.

Förskolornas och familjedaghemmens arbete kring god kosthållning

Som nämndes i skrivelsen grundläggs viktiga kostvanor hos barn under förskoleåren, vilket följer med dem hela livet. Vid förskolorna och familjedaghemmen i Vantör pågår ett aktivt arbete kring god kosthållning. Det finns en ökad medvetenhet om sockerintehåll i kosten och man arbetar med att på olika sätt minska detta, exempelvis genom att vid kalas och firandet av barns födelsedagar komplettera glassen med "roliga" smörgåsar eller fruktsallad istället för kakor och bullar. Förskolorna och familjedaghemmen har gemensamt beslutat att följa riktlinjerna för barnomsorgens måltider (Livsmedelverket, Svenska kommunförbundet, Stockholms läns landsting m.fl.). I enlighet med riktlinjerna har man t.ex. beslutat att öka grönsaksintaget vid måltiderna.

När det gäller mellanmålen har mjölk till lunchen ersatts av vatten då mjölk hämmar järnupptaget. Mjölk serveras istället till mellanmålet och ersätter då tidigare drycker som t.ex. nyponsoppa. Vid måltiderna samtalar personal och barn om vad som serveras i syfte att göra barnen mer medvetna och intresserade om matens innehåll. Det kan också

nämnas att det på initiativ från familjedaghemmens personal har anordnats en föreläsning för föräldrar och personal om bra mat och måltider.

Det aktiva arbetet på förskolorna och familjedaghemmen har möjlighet att i förebyggande syfte rusta barnen med kunskap och intresse gällande goda kostvanor senare i skollåldern.

Skolornas arbete kring kosten

I enlighet med stadens *strategi för elevhälsa för Stockholms stad* pågår ett långsiktigt arbete för att främja god hälsa hos eleverna och skapa en god miljö för lärande och utveckling för barn och ungdom. Skolorna ska efterhand implementera strategin i det dagliga arbetet. Strategin är indelad i sex kvalitetsområden varav det *hälsofrämjande* området är ett. Hälsofrämjande arbete handlar t.ex. om att eleverna ska få känna delaktighet och ha inflytande, att skolan ska arbeta aktivt mot tobak, alkohol och narkotika men också att eleverna ska få bra *kost* och få möjlighet till *motion och rörelse*. Varje skola ska beskriva de insatser och det arbete som ska göras utifrån de olika kriterierna och uppföljning och utvärdering görs i samband med kvalitetsredovisningen. Enheternas arbete med att minska sockerinnehållet i måltider och mellanmål är ett led i detta arbete.

I Vantör kommer alla skolledare att ha en planeringsdag i juni för bl.a. en avstämning kring arbetet med strategin för elevhälsa. Möjligheterna att tillhandahålla eleverna ett ökat utbud av frukt kommer att diskuteras vid detta tillfälle.

Förvaltningen vill slutligen poängtera att godis- och läskförsäljningen på skolorna aldrig har varit någon självklarhet utan har funnits periodvis beroende på personaltillgång och initiativ från eleverna. En ökad medvetenhet om barns och ungdomars behov av näringsriktig kost och om de negativa effekterna av ett högt sockerinnehåll i t.ex. mellanmål har bidragit till att godis- och läskförsäljningen successivt har trappats ned för att under hösten helt försvinna vid skolorna.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner beredningen av skrivelsen.

BILAGOR

1. Barnmisshandel att göda unga med godis och läsk. Skrivelse från (kd) och (mp) daterad 2005-02-17.
2. Strategi för elevhälsa i Stockholms stad.